

http://dx.doi.org/10.12775/SiMDzKTiR_T2.2018.017

Patrycja Hajder

Wydział Sztuk Pięknych UMK, Toruń

Problematyka ochrony dziedzictwa taneczno-muzycznego Kujaw

„Kujawy, prowincja dawniej Polski po lewym brzegu Wisły, pomiędzy tąż rzeką, a Notecią i Gopłem rozciągająca się, obejmuje w Królestwie powiat Włocławski (do r. 1848 Kujawskim zwany), przytykający na północ do Wisły oraz w Prussach, a w szczególności w W. Księstwie Poznańskim, część regencji Bydgoskiej mianowicie powiat Inowrocławski”¹ – tak zasięg terytorialny Kujaw określił Oskar Kolberg. Prezentowany tekst dotyczy dziedzictwa niematerialnego tego właśnie regionu, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji muzyczno-tanecznej oraz problematyki jego ochrony. Zagadnienie dziedzictwa niematerialnego cieszy się w Polsce w ostatnich latach coraz większą popularnością, czego przykładem są liczne, poświęcone tej tematyce, konferencje naukowe. Wynika to najprawdopodobniej z ratyfikowania w 2011 roku konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W zgodnej opinii wielu autorów postępujący proces globalizacji wywołuje wzrost zainteresowania rodzimą kulturą, budującą tożsamość regionalną. Znamienne jest też ustanowienie roku 2014 rokiem Oskara Kolberga, dzięki któremu kujawski folklor nie został zapomniany. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytania: jaki jest stan zachowania niematerialnego dziedzictwa Kujaw, jakie działania są podejmowane w celu jego ochrony oraz jaka jest efektywność tych działań?

Punktem wyjścia rozważań o ochronie dziedzictwa niematerialnego powinno być podsumowanie regulacji prawnych i dokumentów jemu poświęconych.

¹ Oskar KOLBERG, *Dzieła wszystkie*, 3: *Kujawy*, cz. I, Wrocław–Poznań 1978, s. 15.

W tekście ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w ogóle nie użyto określenia „dziedzictwo niematerialne”. Tekst ustawy z dziedzictwem niematerialnym wiąże jedynie sformułowanie „Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”². Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 17 października 2003 roku, definiuje natomiast niematerialne dziedzictwo kulturowe jako „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności”³. Natomiast przyjęta w Faro konwencja ramowa Rady Europy z 27 października 2005 roku w sprawie wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, określa dziedzictwo kulturowe jako grupę zbiorów odziedziczoną z przeszłości, z którą ludzie się identyfikują. Wiąże się ono z istotnymi dla społeczeństwa wartościami, wierzeniami, wiedzą i tradycjami⁴. W świetle przedstawionych dokumentów widać, że polskie ustawodawstwo, w odróżnieniu do konwencji międzynarodowych, w ogóle nie uznaje obrzędów, tańców, pieśni, muzyki i innych przejawów życia kulturalnego za dziedzictwo niematerialne, podlegające ochronie.

Kulturowe dziedzictwo niematerialne Kujaw, w odróżnieniu od innych regionów Polski, np. Wielkopolski, Kaszub czy Podhala, zachowało się jedynie częściowo. Jeszcze w latach 40. i 50. XX wieku duża grupa społeczności wiejskiej praktykowała tradycje i zwyczaje związane ze ślubem lub pogrzebem. Powszechne były domowe potańcówki, na których grano i tańczono kujawiaki, chodzone i powolniki. Popularna była nauka gry na skrzypcach, basach lub harmonii od starszych muzyków. Na skutek przerwania ciągłości w przekazywaniu dziedzictwa niematerialnego tego regionu, dziedzictwo, folklor i tradycja Kujaw zachowały się obecnie jedynie w pamięci najstarszego pokolenia. Ciężar pamięci przenosi się więc na informacje dostarczane przez Oskara Kolberga oraz badającego kulturę Kujaw po drugiej wojnie światowej Roderyka Langego

² Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2003 Nr 162 poz. 1568).

³ Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z dnia 17 października 2003 roku (Dz.U. 2011 Nr 172 poz. 1018; dalej: Konwencja UNESCO).

⁴ Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society, Faro, 27 X 2005 (dalej: Council of Europe Framework Convention).

i jego uczniów oraz Jadwigę i Mariana Sobieskich. Coraz większą rolę zaczynają odgrywać nagrania archiwalne.

Można podać wiele przyczyn prawie całkowitego zatracenia folkloru i tradycji Kujaw. Zacząć trzeba od zmian w budownictwie mieszkalnym, a także upowszechnienia się telewizji i radia oraz wprowadzenia maszyn rolniczych. Żyjący muzycy podają, że w nowym domu nie było już miejsca na skrzypce, które w starym zwykle wisały na ścianie. Instrumenty te na skutek częstego użytkowania nosiły widoczne ślady zniszczeń i w opinii ich właścicieli nie przystawały do nowych, modnych wnętrz. Często więc wynoszono je na strych lub do stodoły, gdzie po kilku latach ulegały degradacji⁵. Wprowadzenie maszyn rolniczych również miało wpływ na zanik muzyki wiejskiej. Muzycy podają, że praca cepami miała być doskonałą szkołą dla wyuczenia bębniaków i basistów poczucia rytmu, a wspólna praca kobiet sprzyjała nauce lokalnych pieśni⁶. Upowszechnienie się radia i telewizji spowodowało natomiast, że czas wolny od pracy zaczęły wypełniać nowe rozrywki, doprowadzając do zmiany mody muzycznej i tanecznej na wsi⁷. Na losy kujawskiego dziedzictwa niematerialnego duży wpływ miały również migracje ludności po drugiej wojnie światowej. Przenoszenie się ludności ze wsi do miast przyczyniło się do utraty łączności ze wsią, co doprowadziło do osłabienia poczucia tożsamości⁸. Następstwa tego procesu uwidoczniły się zwłaszcza tam, gdzie wcześniej przekazywano wiedzę o tradycjach z pokolenia na pokolenie dzięki relacji mistrz–uczeń. Przykładem tego zjawiska jest brak uczniów chcących poznać muzykę tradycyjną od wiejskich muzyków.

Największy wpływ na zapomnienie dziedzictwa niematerialnego regionu miała jednak zmiana ustrojowa w powojennej Polsce. Na fali rozwijających się na Zachodzie nowych nurtów muzycznych władza postanowiła z polskiego folkloru uczynić markę międzynarodową, rozpoznawalną i reprezentatywną. W związku z tym w końcu lat 50. XX wieku zaczęły powstawać regularne zespoły pieśni i tańca działające przy domach kultury⁹. Poza znanymi zespołami, takimi jak „Mazowsze” i „Śląsk”, mniejsze zespoły zakładano w każdym mieście gminnym (na Kujawach między innymi w Kruszwicy, Lubaniu, Osiecinach, Radziejowie, Sławsku Wielkim i Włocławku). Zespoły te zaczęły ujednoczać tańce,

⁵ Andrzej BIEŃKOWSKI, *Ostatni wiejscy muzykanci*, Warszawa 2012, s. 66. Autor omawia to zjawisko w odniesieniu do wsi mazowieckiej; to samo zjawisko można zaobserwować na Kujawach.

⁶ TAMŻE, s. 24.

⁷ TAMŻE, s. 31, 58, 60, 62, 66.

⁸ Andrzej SADOWSKI, *Procesy ruralizacji. Ludność wiejska w mieście*, Kraków 1994, s. 90–91, podaje: „W mojej pracy określenie wiejskie będzie tylko synonimem treści przyporządkowanych przybywającym ze wsi do miasta. Jednakże ich realne przybliżenie do wiejskiej kultury, wytworów minionego, ale i współczesnego życia wiejskiego będzie dokonywało się wówczas, kiedy okaże się, iż one maleją wraz z czasem przebywania w mieście (wartości recesywne)”.

⁹ BIEŃKOWSKI 2012, s. 22.

pozbawiając je naturalnych, narosłych w czasie ozdobników, a na bazie znanych pieśni zaczęto tworzyć nowe, z nowymi tekstami, dobrze prezentujące się na estradzie. W pewnym momencie działania te były tak nasilone, że pieśni i tańce zespołów zorganizowanych zaczęły być tak powszechne, że dzisiaj w zasadzie nie można odróżnić tego, co zostało stworzone przez nowoczesne zespoły, od tego, co jest jeszcze kulturą przekazywaną przez rodziców i dziadków¹⁰. Opowieść śpiewaczki z Mazowsza, którą przytoczył Andrzej Bieńkowski, doskonale oddaje ten stan rzeczy: „Przyjechał do nas magister z miasta Łodzi, zebrał wszystkie śpiewaczki i kazał śpiewać, tośmy zaśpiewali piosenki jeszcze znane od ojców, a on nam przerwał: – Nie, nie, tego proszę nie śpiewać, to z innego regionu. To znowu coś zaśpiewaliśmy, a on: – Nie tak się śpiewa, trzeba zmienić ostatnią zwrotkę... W końcu kazał kapeli grać. Jak zobaczył basy, na których mąż całe życie grał, krzyknął: – Co, cztery kołki na struny? Jeden proszę wyjąć i otwór zalepić, w tym rejonie basy miały trzy struny”¹¹.

Innym problemem związanym z polityką kulturalną z czasów PRL była podjęta przez Ministerstwo Kultury w latach 70. XX wieku decyzja o weryfikacji zespołów grających na zabawach i dancingach. Jej celem miało być dbanie o jakość wykonywanej muzyki. W efekcie, aby grać na uroczystościach, należało mieć odpowiednie uprawnienia. Wiejskie kapele nie otrzymywały takich pozwoleń¹². Sytuacji dziedzictwa regionalnego nie poprawiły również przemiany ustrojowe roku 1989. Do tego czasu socjalistyczne władze obejmowały opieką przynajmniej rzemiosło ludowe oraz Koła Gospodyń Wiejskich. Nowa władza wycofała się z tych działań, w następstwie czego zespoły grające przy Kołach rozpadły się¹³.

W okresie po ratyfikowaniu konwencji UNESCO z 2003 roku na terenie Kujaw podejmowano wiele inicjatyw, formalnych i nieformalnych, mających na celu podtrzymanie istnienia dziedzictwa niematerialnego. Na arenie lokalnej czołową rolę odgrywa przede wszystkim Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu, które zajmuje się badaniem, upowszechnianiem i popularyzowaniem wiedzy na temat muzyki, śpiewu, tańca i obrzędów w tym regionie¹⁴. W tym celu digitalizowane są zgromadzone wcześniej nagrania archiwalne, organizowane są pokazy taneczne i muzyczne lokalnych zespołów, a także warsztaty śpiewu z muzykologami, badającymi pieśni wsi polskiej.

Inną ważną jednostką jest nieformalna grupa „n obrotów”¹⁵. Nazwa grupy nawiązuje do niezliczonej ilości obrotów wykonywanych w polskich tańcach

¹⁰ Informacja przekazana ustnie przez Dominika Wóltańskiego, prowadzącego grupę „n obrotów”.

¹¹ BIEŃKOWSKI 2012, s. 20.

¹² TAMŻE, s. 56.

¹³ TAMŻE, s. 66–57.

¹⁴ Zob. <http://www.etnomuzeum.pl/pl/dzial-folkloru> (dostęp: 4 II 2015).

¹⁵ Zob. <https://www.facebook.com/pages/n-obrot%C3%B3w/119181604772057?sk=timeline> (dostęp: 4 II 2015).

wirowych. Jej działalność polega na organizowaniu potańcówek w duchu „zabawy na dechach”, a także prezentowaniu układów tanecznych nawiązujących do tańców kujawskich. Ponadto w ramach grupy działa sekcja muzyczna, która, badając zapiski z Kolberga oraz nawiązując kontakty z żyjącymi muzykami, podtrzymuje i promuje muzykę i pieśni regionu. Grupa „n obrotów” prowadzi także własne kwerendy, polegające na poszukiwaniu muzyków, tancerzy i śpiewaków aktywnych w czasie drugiej wojny światowej lub krótko po niej. Wywiady przeprowadzone z tymi osobami są bezcennym źródłem wiedzy na temat tradycji taneczno-muzycznej Kujaw.

Od pewnego czasu kulturą nadwiślańskiego regionu zainteresowane są też środowiska spoza Torunia. Jedną z takich grup jest zespół muzyczny „Janusz Prusinowski Kompania”¹⁶. W ramach programu „Puste noce. Archaizmy ludowe na Kujawach fundacji Ari Ari”, zespół wraz z grupą śpiewaczą „Warszawa Wschodnia” zorganizował w 2014 roku przedsięwzięcie mające na celu pobudzanie świadomości wiejskiej społeczności Kujaw w zakresie rodzimego dziedzictwa. Obie grupy podjęły się ułożenia widowiska słowno-muzycznego opartego na zapiskach Kolberga, Langego oraz nagraniach archiwalnych i badaniach terenowych. Widowisko po raz pierwszy zostało zaprezentowane na warszawskim festiwalu „Wszystkie Mazurki Świata – Polska Kolberga”. Kolejne prezentacje zorganizowano w gminnych ośrodkach kultury na Kujawach¹⁷.

Popularyzowaniem i ochroną dziedzictwa niematerialnego Kujaw zajmują się także instytucje dysponujące nagraniami archiwalnymi (np. Polskie Radio Pomorza i Kujaw, Polskie Radio, Instytut Sztuki Państwowej Akademii Nauk, Instytut Muzyki i Tańca), które systematycznie digitalizują i udostępniają w sieci oraz wydają płyty CD z tymi nagraniami. Powstał również portal internetowy wspierający Instytut Muzyki i Tańca – „Muzyka Tradycyjna”¹⁸. Ważną rolę odgrywają cykliczne imprezy, np. „Festiwal Folkloru Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej” w Ciechocinku, „Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych” w Kazimierzu Dolnym, lub wspomniany już wcześniej „Festiwal Wszystkie Mazurki Świata” w Warszawie. Wydarzenia te popularyzują dziedzictwo niematerialne regionu, zarówno na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, jak i poza jego granicami. Na spotkaniach prezentują się kapele, muzycy i śpiewacy, którzy w swojej twórczości sięgają do tradycji muzycznych Kujaw. Zaznaczyć należy, że na festiwalach odbywających się poza granicami województwa, przedstawiciele regionu występują obok muzyków i śpiewaków z całej Polski. Podobnych działań jest oczywiście więcej, wymieniono tylko te najważniejsze.

¹⁶ Zob. <http://www.januszprusinowskitrio.pl/intro.php> (dostęp: 4 II 2015).

¹⁷ Zob. https://www.facebook.com/events/1546834335547229/?ref_dashboard_filter=past; https://www.facebook.com/events/1687774678113424/?ref_dashboard_filter=past (dostęp: 4 II 2015).

¹⁸ Zob. <http://www.muzykatradycyjna.pl/pl/strona-glowna> (dostęp: 4 II 2015).

Zastanawiać może skuteczność podejmowanych przedsięwzięć na rzecz ochrony dziedzictwa niematerialnego Kujaw. W rozumieniu konwencji UNESCO z 2003 roku ochrona ma na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, wykorzystując w tym celu „identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczanie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności przez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa”¹⁹. Podobnie ochronę dziedzictwa niematerialnego rozumie konwencja z Faro²⁰. Konwencja UNESCO zakłada, że wiodącą rolę w tym procesie powinno odgrywać państwo. Jego zadaniem jest stworzenie dogodnych warunków do podejmowania inicjatyw w zakresie ochrony dziedzictwa niematerialnego. Jednakże, jak wskazano na wstępie, w polskim ustawodawstwie dziedzictwo niematerialne do dzisiaj nie doczekało się definicji. Pomimo istniejących luk prawnych, państwowe instytucje, jak przykładowo wspomniane Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk oraz Instytut Muzyki i Tańca, traktują folklor muzyczno-taneczny jako godny ochrony. Prowadzona przez nie dokumentacja i digitalizacja archiwaliów związanych z dziedzictwem niematerialnym Kujaw, zaowocowała bogatymi zbiorami. Podkreślić należy tu rolę Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Niestety działaniami tej instytucji nie jest zainteresowana społeczność wiejska. Ludność zamieszkująca tereny wiejskie nie jest przekonana o potrzebie kultywowania tradycji przodków ani o wartościach wynikających z przekazywania dziedzictwa kolejnym pokoleniom. Nawet lokalni twórcy nie zawsze zdają sobie sprawę z możliwości specjalnej ochrony poprzez wpisanie go na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W tym zakresie bardziej skuteczne wydają się działania nieformalnych grup (wspomniane już wcześniej: „Janusz Prusinowski Kompania”, „Warszawa Wschodnia”, grupa „n obrotów”). Konwencja UNESCO oraz konwencja z Faro podkreślają konieczność udziału takich środowisk w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa niematerialnego²¹. Wskazane grupy nieformalne tylko okazjonalnie przenoszą swoje działania na wieś; ich przedsięwzięcia są realizowane głównie w miastach. Jest to jednak pewien postęp w stosunku do przestrzeni jaką zajmuje Muzeum Etnograficzne w Toruniu. Działania podejmowane przez grupy nieformalne cieszą się dużym zainteresowaniem; można zaobserwować odmienny sposób odbioru treści, przekazywanych przez te grupy, w zależności od przestrzeni, w której są realizowane. Wydaje się, że mieszkańcy wsi kujawskiej, mimo iż są dumni z własnej kultury, podczas prezentacji muzyczno-tanecznych mają wrażenie kontaktu

¹⁹ Konwencja UNESCO.

²⁰ Council of Europe Framework Convention, section I, art. 5.

²¹ Konwencja UNESCO, art. 15; Council of Europe Framework Convention, section I, art. 1.

z czymś egzotycznym. Paradoksalnie, to właśnie w miastach zainteresowanie kulturą wsi kujawskiej buduje swego rodzaju poczucie tożsamości regionalnej.

Pozytywnie należy ocenić również działania podejmowane przez stacje radiowe (Polskie Radio Pomorza i Kujaw, Program 2. Polskiego Radia), które umiejętnie wykorzystują swoje zasoby archiwalne. Umożliwiają powszechny dostęp do nich dzięki digitalizacji nagrań oraz ich upubliczniania na nośnikach CD. Działalność rozgłośni radiowych poszerzona jest ponadto o tematyczne audycje, poświęcone muzyce tradycyjnej, także kujawskiej. Wymienione przedsięwzięcia sprawdzają się również w zakresie edukacji nieformalnej. Podobne intencje przyświecają organizatorom lokalnych festiwali folklorystycznych, mających szerokie grono odbiorców w regionie. Nie towarzyszą im jednak badania naukowe, a wśród zespołów pieśni i tańca, laikowi trudno wyróżnić prawdziwe, lokalne tradycje muzyczno-taneczne.

Pewne obawy rodzi kwestia zabezpieczania i przekazywania dziedzictwa niematerialnego Kujaw. Konwencja z Faro zakłada ogólnospołeczną odpowiedzialność za dziedzictwo niematerialne. Przeniesienie ośrodka ochrony dziedzictwa niematerialnego wsi Kujawskiej do miasta jest więc naturalnym następstwem przemian społecznych w dobie globalizacji²². W świetle zbiorowej odpowiedzialności za dziedzictwo nie powinien stanowić przeszkody fakt, że członkowie grup nieformalnych w większości nie pochodzą z Kujaw. Ochroną lokalnego dziedzictwa zajmują się zatem osoby niebędące autochtonami i głównymi depozytariuszami folkloru tego regionu. Należy również zwrócić uwagę, że grupy pozainstytucjonalne udają się na wieś z przygotowanym repertuarem muzyczno-tanecznym ubranym w swego rodzaju spektakl, który z jednej strony przypominać ma o tradycji regionu, z drugiej – powiela działania socjalistycznych zespołów pieśni i tańca. Według Janiny Hajduk-Nijakowskiej, przeniesienie na scenę lokalnego folkloru prowadzi do dekontekstualizacji i komercjalizacji dziedzictwa niematerialnego²³. Podobnego zdania są inni badacze folkloru, Sławomir Ratajski i Bartosz Skaldawski. Ten ostatni uznaje, że komercjalizacja na skutek scenicznego odtwarzania folkloru jest jednym z większych zagrożeń dla dziedzictwa niematerialnego²⁴. Grupom przenoszącym swe działania na scenę towarzyszy inny cel, a ich działania mają inny wymiar symboliczny w porównaniu z tradycjami przekazywanymi

²² Agnieszka PRZYBYŁA-DUMIN, *Archiwizacja kultury regionalnej jako forma ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, [w:] *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: źródła – wartości – ochrona*, red. Jan ADAMOWSKI, Katarzyna SMYK, Lublin–Warszawa 2013 (dalej: NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO 2013), s. 332.

²³ Janina HAJDUK-NIJAKOWSKA, *Ochrona dziedzictwa czy postfolklorizm narodowy?*, [w:] NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO 2013, s. 68.

²⁴ Bartosz SKALDAWSKI, *Krajowy Program Ochrony Dziedzictwa Niematerialnego – propozycja wdrożenia*, [w:] NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO 2013, s. 112.

na wsi²⁵. Ponadto, prezentowane przez grupy nieformalne tańce i muzyka są odmienne od tych, jakie pamiętają ostatni świadkowie. Są bardziej „czyste”, z widocznymi wpływami państwowych szkół muzycznych. Warto zaznaczyć, że w konwencji z Faro przemiany dziedzictwa traktowane są jako nieuniknione i towarzyszące przemianom cywilizacyjnym²⁶. Choć może się wydawać, że grupy nieformalne częściowo zmieniają obraz folkloru Kujaw, to jednocześnie przyczyniają się one do jego popularyzowania, a akceptacja zmian zachodzących w tradycji i folklorze Kujaw wydaje się coraz bardziej powszechna.

Artykuł miał na celu jedynie zasygnalizowanie pewnych istotnych problemów, które mogą być przyczynkiem do dalszej dyskusji. Wszystkie opisane powyżej działania wydają się obecnie niezwykle ważne dla ochrony dziedzictwa niematerialnego Kujaw, choć trudno jest je ocenić i przewidzieć ich następstwa. Pomimo niewielu świadków folkloru i tradycji kujawskiej, działania w zakresie ochrony są zintensyfikowane i wykraczają poza obszar naszego województwa. Należy mieć nadzieję, że w czasach umasowienia i komercjalizacji kultury pomogą uchronić przed całkowitym zapomnieniem tradycje, pieśni, tańce i muzykę kujawską. Rodzi się jednak pytanie, czy wobec przerwanej ciągłości w przekazywaniu opisywanych aspektów dziedzictwa niematerialnego regionu, podejmowane kroki rzeczywiście „chronią”, czy też są tego dziedzictwa twórczym rozwinięciem? W świetle przedstawionych rozważań niezwykle ważne wydaje się podjęcie prac mających na celu wprowadzenie stosownych zmian i definicji do polskiego ustawodawstwa w zakresie ochrony dziedzictwa niematerialnego²⁷.

Patrycja Hajder

Faculty of Fine Arts, Nicolaus Copernicus University in Toruń

Issues concerning the protection of dance and music heritage of Cuyavia – a summary

Polish legislation does not account for the protection of non-material cultural heritage, understood as activities, skills and practices, as well as objects connected to them,

²⁵ *Niematerialne dziedzictwo kulturowe*, oprac. Anna MARCONI-BETKA, Katarzyna SADOWSKA-MAZUR, Julia WŁODARCZYK, Ryszard MICHAŁSKI, Katarzyna KUZKA, Andrzej BIEŃKOWSKI, Anna MIGUT-CIUBA, Damian DRAĞ, Warszawa 2015, s. 22.

²⁶ Council of Europe Framework Convention, section I, art. 2.

²⁷ Niniejszy artykuł jest wynikiem mojego wystąpienia na konferencji „Stare i nowe dziedzictwo Torunia, Bydgoszczy i Regionu” 7 lutego 2015 roku. Wtedy jeszcze kwestie dziedzictwa taneczno-muzycznego były pomijane przez polskie ustawodawstwo. Jednak 12 października tego samego roku, decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Kujawiak – w ramach polskich tańców narodowych – został wpisany na Krajową Listę Dziedzictwa Niematerialnego, przez co uznany został za taniec wymagający ochrony przed zapomnieniem.

which are perceived as integral elements of culture by specific social groups. Actions undertaken to protect non-material cultural heritage in Poland therefore, are based on the UNESCO Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage from October 2003 and the Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society from October 2005, Faro. However, because of the low level of preservation, protection of non-material heritage of Cuyavia, especially dance and music, is highly problematic. This low level of preservation is mostly due to changes in housing, technological progress, migration of people from the countryside to the cities during the post-war period, and political changes that took place after 1945. Currently, many initiatives, both formal and informal, are being undertaken in the Cuyavia region with the goal of protecting non-material heritage. Among these are the digitalization and sharing of archival recordings, concerts, and themed events. The Ethnographic Museum of Maria Znamierowska-Prüffer in Toruń has a leading role in this area. Other organizations whose activities should also be mentioned here are: the informal group '*n obrotów*', the musical group *Janusz Prusinowski Kompania*, the *Warszawa Wschodnia* musical ensemble, the Pomorze and Kujawy Radio station, the Polish Radio Broadcasting Organization, the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences, and the Institute of Dance and Music. Recurring events promoting regional culture can also be of great help for the preservation of local heritage. However, it can be observed that the interest in musical and dance traditions of Cuyavia has moved from the countryside to the cities. Most of the individuals involved in the protection of nonmaterial cultural heritage of the region are not autochthonous. Some of the undertaken cultural activities and spectacles carry with them the danger of de-contextualization and commercialization of local folklore which further changes in non-material heritage.